

Για την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων - ή για το «δικαίωμα» τους να μας στερούν τα δικαιώματα

Παρακολουθώντας τις τελευταίες μέρες τον δημόσιο διάλογο γύρω από την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων μπορεί να παρατηρήσει κανείς πως είναι σχεδόν αδύνατο να μην υπάρξει κάποια αναφορά σε «δικαιώματα». Το παράδοξο είναι πως αυτές οι αναφορές πέφτουν διαρκώς στο τραπέζι από την πλευρά που τάσσεται υπέρ των ιδιωτικών πανεπιστημίων και όχι τόσο από την πλευρά που υπερασπίζεται το δημόσιο πανεπιστήμιο, από γνωστούς αγωνιστές των δικαιωμάτων δηλαδή όπως ο Μάκης Βορίδης, ο Άδωνις Γεωργιάδης ή ο Άρης Πορτοσάλτε.

- Να μην έχει δικαίωμα ένας ιδιώτης να ιδρύσει ένα πανεπιστήμιο;
- Να μην έχει δικαίωμα ένας μαθητής που δεν πέτυχε στις πανελλήνιες -ή και που απλά έτσι θέλει, δημοκρατία δεν έχουμε;- να επιλέξει ένα ιδιωτικό πανεπιστήμιο για την εκπαίδευση του;

Η απάντηση είναι απλή: Όχι, να μην το έχουν αυτό το "δικαίωμα".

Ίσως ακούγεται σοκαριστικό να μην θέλει η αριστερά να δώσει κάποιο... "δικαίωμα", ίσως θυμίζει τη μαζική στέρηση των ελευθεριών στα σταλινικά γκουλάγκ, ίσως όλη αυτή η συζήτηση οδηγήσει κάποιον φιλελεύθερο να πετάγεται από τον ύπνο του ιδρωμένος τα βράδια και να προσπαθεί να καταλάβει αν όντως από κάπου ακούστηκε ο ήχος του σίδερου που σκίζει τον αέρα και προσγειώνεται σε έναν λαιμό ή αν απλά το ονειρεύτηκε, αλλά ας το ρισκάρουμε και ας δώσουμε τη σκληρή αυτή απάντηση. Όχι, να μην το έχουν αυτό το "δικαίωμα".

Δεν είναι η πρώτη φορά που η δεξιά οικειοποιείται αυτόν τον λόγο, ούτε καν η πρώτη φορά που αυτό αποδίδει (εδώ, όπως θα έλεγε ο Μπομπ Ρος, ίσως υπάρχουν και κάποιες μικρές ευθύνες της αριστεράς), αλλά φαίνεται πως όσο περισσότερο το κάνει αυτό η δεξιά τόσο περισσότερο κανονικοποιείται αυτή η διαστρέβλωση της έννοιας του δικαιώματος, και ίσως έχει σημασία να απαντάμε στοχευμένα σε αυτό, πέρα από όλα τα άλλα επιχειρήματα που μπορούμε να φέρουμε ενάντια στην ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Δεν εξαγνίζεται μία πράξη αν την αποκαλέσεις δικαίωμα. Συμφωνούμε ας πούμε σαν ανθρωπότητα πως δεν θα πρέπει να έχει κανείς το "δικαίωμα" να μπαίνει σε ένα σχολείο και να γαζώνει με ένα καλάζνικοφ μαθητές και δασκάλους. Εντάξει, σε αυτό δεν συμφωνούν ακριβώς όλοι οι Αμερικανοί,

αλλά και πάλι είμαστε περισσότεροι/ες/α όσοι/ες/α συμφωνούμε, οπότε συνεννοούμαστε. Δεν θα πρέπει κανείς να έχει το "δικαίωμα" να οδηγεί ανάποδα στο ρεύμα, ή το "δικαίωμα" να βάλει φωτιά σε ένα δάσος αν έτσι του αρέσει.

Είναι το ίδιο; Όχι. Μας κάνουν περισσότερο εντύπωση επειδή δεν έχει επιδράσει πάνω τους τόσο η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία; Ναι.

Δεν θα πρέπει να έχει κανείς το δικαίωμα να εμπορεύεται ένα κοινωνικό αγαθό που αφορά στο δημόσιο συμφέρον. Όπως δεν θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να εμπορεύεται ανθρώπους, έτσι δεν θα πρέπει να έχει και το δικαίωμα να εμπορεύεται την υγεία τους ή την εκπαίδευσή τους. Και κάπου εδώ θα μπορούσε να τελειώσει η κουβέντα, χωρίς να έχουμε την ανασφάλεια πως δεν απαντήσαμε επαρκώς σε όλα τα επιχειρήματα της άλλης πλευράς.

Κάθε τεχνική συζήτηση για το αν θα έρθει όντως το Χάρβαρντ στα Πετράλωνα ή όχι, είναι σίγουρα διασκεδαστική στον βαθμό που αποκαλύπτει πως οι δεξιοί δεν έχουν ιδέα για τι πράγμα μιλάνε και απλά προχωράνε σε ανυπόστατους ισχυρισμούς για να κάνουν εντύπωση, ελπίζοντας πως κανείς δεν θα τους διαψεύσει, αλλά σε ένα βαθμό η συμφωνία μας να κάνουμε αυτή τη συζήτηση αποτελεί μετατόπιση προς την ατζέντα τους. Είναι σαν να έχουμε αποδεχτεί πως αν πρόκειται για το επίπεδο - ή για τη φήμη, καλύτερα- του Χάρβαρντ, τότε δεν έχουμε κανένα πρόβλημα να συζητάμε για ιδιωτική πανεπιστημιακή εκπαίδευση ή για δίδακτρα.

Η συζήτηση όμως για την δημόσια ή ιδιωτική πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι πρωτίστως αξιακή. Στον πυρήνα της βρίσκεται η διαμάχη ανάμεσα στο αν βλέπει κανείς την εκπαίδευση ως κοινωνικό αγαθό η παροχή του οποίου θα πρέπει να είναι ελεύθερη και να υπόκειται σε δημόσιο έλεγχο ή αν βλέπει την εκπαίδευση ως ένα ακόμα εμπόρευμα σαν όλα τα άλλα που θα πρέπει να ρυθμίζεται από τους νόμους της αγοράς. Αυτό είναι το πρώτο που θα πρέπει να απαντήσει κανείς, πριν προχωρήσει στο πλαίσιο εφαρμογής του τάδε ή του δείνα νόμου, και το κατά πόσο αυτό θα είναι αυστηρό ή χαλαρό.

«Μα αυτό είναι ιδεολογία» θα έλεγε εδώ κάποιος «αντικειμενικός» που του αρέσουν οι πρακτικές λύσεις και έχει κουραστεί από τις θεωρίες της αριστεράς.

Ναι, είναι. Ιδεολογία όμως δεν είναι μόνο το να επιμένει κανείς στο δημόσιο χαρακτήρα των πανεπιστημίων. Ιδεολογία είναι και το να θέλει ιδιωτικά πανεπιστήμια που να βασίζουν την εκπαίδευση των ανθρώπων στον ανταγωνισμό και το κέρδος. Το να αναφέρεται βέβαια κανείς στην ιδεολογία του ως τη μόνη ρεαλιστική, αυτό μάλιστα, δεν είναι ιδεολογία. Είναι απλά τακτική.

«Μα δεν θα ήταν μια απλή παραχώρηση στις "ιδεοληψίες" της αριστεράς το να απαγορεύουμε τα ιδιωτικά πανεπιστήμια; Δεν είναι ότι θα κλείσουμε τα δημόσια.» Θα συνέχιζε πιθανότατα ο φίλος μας.

Τη στιγμή που έχεις δημόσια πανεπιστήμια που παράγουν υψηλό επιστημονικό έργο παρότι στάζουν τα ταβάνια τον χειμώνα, παρότι οι φοιτητές κάνουν μάθημα στους -2, παρότι οι βιβλιοθήκες έχουν να ανανεωθούν από τα προμνημονιακά χρόνια, παρότι έχουν τεράστιες ελλείψεις σε προσωπικό και

υποδομές, και αντί να επιλέξεις να στηρίξεις αυτά τα πανεπιστήμια που -ας το ξαναπούμε- ήδη υπάρχουν, επιλέγεις να δώσεις το "δικαίωμα" στους ιδιώτες να φτιάξουν άλλα, με την «ελπίδα» να βγουν καλύτερα, άλλος είναι αυτός που κάνει "ιδεολογική γυμναστική" στις πλάτες της κοινωνίας, όχι η αριστερά.

Και η «χάρη» που προτίθεται να μας κάνει η κυβέρνηση, αφήνοντας τα δημόσια πανεπιστήμια να συνεχίζουν να υπάρχουν παρά την ίδρυση των ιδιωτικών, δεν αφορά στην ελευθερία της επιλογής, αλλά στο γεγονός πως η ίδρυση των ιδιωτικών πανεπιστημίων θα πιέσει και τα δημόσια σε μία πιο «ιδιωτικοποιημένη» λειτουργία, σε μία λειτουργία που οι νόμοι της αγοράς θα αποκτούν όλο και περισσότερη σημασία, όσο τα ακαδημαϊκά και κοινωνικά κριτήρια θα χάνουν την αξία τους. Ο ανταγωνισμός θα κάνει τη δουλειά που δεν μπορεί αλλά και δεν χρειάζεται να κάνει κανένας νόμος.

Βέβαια, όλα όσα αναφέρονται παραπάνω, και ίσως ακούγονται υπερβολικά σε όποιον δεν έχει πατήσει το πόδι του σε αμφιθέατρο, δεν συμβαίνουν επειδή εκ φύσεως το δημόσιο πανεπιστήμιο είναι ανίκανο να επιβιώσει. Συμβαίνουν γιατί όπως γράφει στις οδηγίες χρήσης του νεοφιλελευθερισμού και όπως εφάρμοσαν κατά γράμμα τα μνημόνια, η απαξίωση είναι το πρώτο βήμα για κάθε δημόσια υπηρεσία ή αγαθό που μπαίνει στις ράγες της ιδιωτικοποίησης. Η απαξίωση είναι η αρχή, το ξεπούλημα το τέλος.

Επιστρέφοντας στην αρχική συζήτηση, γίνεται μία συστηματική προσπάθεια να μας πείσουν πως όποιος/α/ο υπερασπίζεται το δημόσιο χαρακτήρα του Πανεπιστημίου, στερεί το δικαίωμα κάποιου να έχει πρόσβαση στην ιδιωτική εκπαίδευση, όμως στην πραγματικότητα αυτό δεν είναι παρά μία στυγνή διαστρέβλωση της έννοιας του δικαιώματος. Δικαίωμα είναι κάτι που σε προστατεύει απέναντι στην κυριαρχία και την ασυδοσία των ισχυρών. Η πρόσβαση σου σε δίκαιη δίκη είναι δικαίωμα, ανεξάρτητα αν καταπατάται. Η ελευθερία του δικαστή να σε καταδικάζει όπως γουστάρει επειδή δεν χωνεύει τη φάτσα σου, δεν είναι δικαίωμα.

Αυτό που κάνουν τα δικαιώματα είναι να προσπαθούν να μειώσουν το κόστος μιας δεδομένης ανισορροπίας δυνάμεων. Να μπαίνουν ασπίδα (όχι πολύ γερή, πολλές φορές, πράγματι) μπροστά από εκείνον που έχει τα λιγότερα όπλα και απέναντι σε εκείνον που έχει την οπλοβιομηχανία.

Δικαίωμα είναι η πρόσβαση στην δημόσια και δωρεάν εκπαίδευση. Η ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων είναι καταπάτηση αυτού του δικαιώματος. Είναι κυριαρχία και ασυδοσία των ισχυρών.

Να τους στερήσουμε αυτό το «δικαίωμα», αν θέλουμε να έχουμε δικαιώματα.

***Ο Χάρης Καλαμπόκης** είναι ιστορικός, μεταπτυχιακός φοιτητής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών: Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και τακτικός συνεργάτης του Jacobin Greece.